

सेंट थॉमस स्कूल, साहिबाबाद
वार्षिक अभ्यास पत्र (2025-26)
विषय - संस्कृत
कक्षा - सातवीं

पूर्णांक - 80

- प्रश्न 1.** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के उत्तर लिखिए- 5
- वयं भारते उत्पन्नाः अभवाम् । वयम् भारते वसामः । भारतदेशः अस्माकं मातृभूमिः । अतः भारतदेशः अस्मभ्यं प्राणैः अपि प्रियः । अस्य प्राचीनं नाम आर्यावर्तः आसीत् । पुरा अत्र दुष्यन्तो नाम राजा अभवत् । तस्य पुत्रः भरतः महान् वीरः आसीत् । तस्य नाम्ना अस्य देशस्य नाम 'भारतम्' जातम् ।
- पूर्ण वाक्येन उत्तरत-**
1. कः अस्मभ्यं प्राणैः अपि प्रियः ?
 2. भारतस्य प्राचीनं नाम कः आसीत् ?
 3. भरतः कस्य पुत्रः आसीत् ?
 4. पुरा अत्र किं नाम राजा अभवत् ?
 5. 'भरतः महान् वीरः आसीत्' अत्र क्रियापदं किं प्रयुक्तम् ?
- प्रश्न 2.** प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत- 10
- (क) अशोकचक्रं कस्य द्योतकम् अस्ति ?
 - (ख) दर्शनायाः पुत्री कथम् नृत्यति ?
 - (ग) शून्यस्य प्रतिपादनं कः अकरोत् ?
 - (घ) त्रिवर्णः ध्वजः कस्य प्रतीकः ?
 - (ङ) कस्याः भाषायाः काव्यसौन्दर्यम् अनुपमम् ?
 - (च) मक्षिकायाः मित्रं कः आसीत् ?
 - (छ) गजः केन शाखाम् अत्रोटयत् ?
 - (ज) अशोकचक्रे कति अराः सन्ति ?
 - (झ) दर्शनायाः पुत्री कति वर्षाया आसीत् ?
 - (ञ) वृक्षस्य अधः कः आगतः ?
- प्रश्न 3.** पूर्णवाक्येन उत्तरत- 10
- (क) अष्टवर्षदेशीया दर्शनायाः पुत्री किं समर्था आसीत् ?
 - (ख) अस्माभिः संस्कृतं किमर्थं पठनीयम् ?
 - (ग) त्रिवर्णध्वजस्य उत्तोलनं कदा भवति ?
 - (घ) अस्माकं ध्वजस्य श्वेतवर्णः कस्य सूचकः अस्ति ?
 - (ङ) कस्य-कस्य प्रकाशः सर्वत्र समानरूपेण प्रसरति ?
- प्रश्न 4.** दिए गए शब्दों के अर्थ लिखिए- 5
- मोदकानि, पुरा, मृतः, निमील्य, जगति, विचार्य, स्पर्धा, कुटुम्बकम्, शत्रुतायाः, विश्वे
- प्रश्न 5.** रेखांकितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत- 5
- (क) स्वधर्मात् प्रमादं वयं न कुर्याम ।
 - (ख) दर्शना आश्चर्येण मालिनीं पश्यति ।
 - (ग) चटकायाः नीडं भुवि अपतत् ।
 - (घ) कालेन चटकायाः संतति जाता ।
 - (ङ) संस्कृते ज्ञानविज्ञानयोः निधिः सुरक्षितोऽस्ति ।
- प्रश्न 6.** कोष्ठकात् समुचितपदम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- 3
- (क) ----- नमः । (हरि / हरये)

(ख)	----- परितः कृषिक्षेत्राणि सन्ति ।	(ग्रामस्य / ग्रामम्)
(ग)	----- उपरि अभिनेता अभिनयं करोति ।	(मञ्चस्य / मञ्चम्)
(घ)	----- उभयतः पुत्रौ स्तः ।	(पितरम् / पितुः)
(ङ)	----- उपरि खगाः ।	(वृक्षस्य / वृक्षम्)
(च)	----- परितः भक्ताः ।	(मन्दिरम् / मन्दिरे)

प्रश्न 7 (क) मञ्जूषातः समानार्थक पदानि चित्वा लिखत-

2

(क) कष्टम् - -----	(ख) निखिले - -----
(ग) स्वकीयम् - -----	(घ) अपहाय - -----

(ख) मञ्जूषातः विलोम पदानि चित्वा लिखत-

2

(क) पुरा - -----	(ख) पृच्छति - -----
(ग) ग्रामम् - -----	(घ) श्वः - -----

प्रश्न 8. निर्देशानुसार लिखत-

(क) 'मुनि' का शब्द रूप लिखो ।

5

(ख) 'वस्' धातु के लोट लकार का रूप लिखो ।

5

(ग) निम्नलिखित संख्याओं का उचित विकल्प छाँटकर लिखिए-

5

31- (त्रिंशत् / एक त्रिंशत्)	36- (पञ्चत्रिंशत् / षट् त्रिंशत्)
32- (द्वात्रिंशत् / त्रिंविंशतिः)	37- (सप्तसप्ततिः / सप्तत्रिंशत्)
33- (त्र्योविंशतिः / त्रयस्त्रिंशत्)	38- (अष्टत्रिंशत् / अष्टादश)
34- (चतुस्त्रिंशत् / चतुश्चत्वारिंशत्)	39- (त्रिनवतिः / नवत्रिंशत्)
35- (पञ्चत्रिंशत् / पञ्चाशत्)	40- (चतुरदश / चत्वारिंशत्)

प्रश्न 9.क) धातु और प्रत्यय के योग से शब्द निर्माण करो-

4

1. भू + क्त्वा =	2. ज्ञा + क्त्वा =
3. गम् + तुमुन् =	4. लिख् + तुमुन् =

(ख) निम्नलिखित अव्यय शब्दों के अर्थ लिखिए -

4

1. अधः	2. एव	3. तदा	4. अत्र	5. बहिः	6. दिवा	7. नक्तम्	8. कुत्र
--------	-------	--------	---------	---------	---------	-----------	----------

प्रश्न 10. क) मञ्जूषायां प्रदत्त शब्द सहायतया अधोलिखित संवादानां रिक्तस्थानानि पूरयत-

5

पुत्री -	मातः ! शीघ्रं किञ्चित् खादितुम् यच्छतु ।
माता -	ददामि । ददामि ।
पुत्री -	(i) ----- माम् पीडयति ।
माता -	प्रथमं हस्तौ तु प्रक्षालय ।
पुत्री -	न न ।
माता -	किमर्थम् (ii) ----- ।
पुत्री -	अद्य अहम् श्रान्तः अस्मि ।
माता -	हस्तप्रक्षालनं विना किञ्चित् न (iii) ----- ।
पुत्री -	जानामि (iv) ----- ।
माता -	जानासि तर्हि अपि इत्थं करोषि ।
पुत्री -	श्वः न करिष्यामि । अद्य तु यच्छतु ।
माता -	न ददामि यावत् त्वं (v) ----- न प्रक्षालयिष्यसि ।
पुत्री -	यच्छतु । यच्छतु । प्रक्षालयामि हस्तौ ।

(हस्तौ, खादितव्यम्, अहम्, बुभुक्षा, न)

ख) प्रातः भ्रमणं स्वास्थ्याय आवश्यकम् इति विषयं अधिकृत्य मित्रं प्रति लिखितं पत्रम् मञ्जूषायां 5 दत्तैः शब्दैः पूरयित्वा पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत-

अशोकनगरं

कानपुरतः

प्रियमित्र सलिल !

सप्रेम नमोनमः ।

अत्र कुशलम् तत्र (i) -----। त्वया (ii) ----- यत् त्वं (iii) -----
-- जातः। एतद् तु न शोभनीयम्। आलस्यस्य त्यागः तु अनिवार्यः। एतदर्थं प्रातः (iv) -----
--- आवश्यकम्। प्रातः भ्रमणेन जनः सक्रियः भवति। भवान् मम एतं (v) ----- मनसि
अवधार्य भ्रमणाय गमिष्यति इति मे आशा। मातृपितृभ्यां मम प्रणामः ।

(आलस्ययुक्तः, भ्रमणम्, परामर्शम्, अस्तु, लिखितम्)

ग) चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायाः सहायतया च संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि लिखत-

5

मञ्जूषा -

(सुखी, अस्ति, क्षेत्रे, ते, परिवारः, सन्ति, एकः, बालकः, एका, कन्या,
एषः, अत्र)

